

Egy periférikus centrum és perifériája – Pécs és Baranya

Gibárti Sára - Póla Péter

KRTK Regionális Kutatások Intézete

MRTT vándorgyűlés
2021. november 5.

„A 132294. számú „Kormányzati kihívások periférikus térségekben” projekt a Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból biztosított támogatással, a K-19 pályázati program finanszírozásában valósult meg.”

Kérdések

- 1) Pécs és régiója – Minek a régiója Pécs? Betölti-e ezt a regionális központ szerepet?
- 2) Tetten érhető-e érdemi koordináció a fejlesztések során Pécs MJV és a Baranya Megyei Önkormányzat között?
- 3) Melyek a város térsége, régiója számára nyújtott szolgáltatások? (egészségügy, közoktatás, közigazgatás, egyetem...)
- 4) Tetten érhető-e a fejlesztési koncepciókban, tervezési dokumentumokban, az a törekvés, hogy Pécs - periférikus térsége számára centrumként jelenjen meg?

Regionális központ szerep

1) A növekvő város

Szab. kir. város 1780-tól

Dinamikus növekedés a 19. század közepétől (lakosságnövekedés, közlekedési és ipari fejlődés – DGT vasútfejlesztései, közúti kapcsolatok, Zsolnay, Hamerly, Angster...)

Újabb jelentős növekedés a háborúk után (bányászat)

2) A zsugorodó város – dezindusztrializáció és perifériára szorulás

1990-től napjainkig. Bányászat megszűnését nem tudja ellensúlyozni a többi iparág városmenedzsment probléma – koncepciónélküliség

Nokia és Elcoteq – siker és kudarc

Külföldi működőtőke alacsony aránya (újabb városmenedzsment probléma)

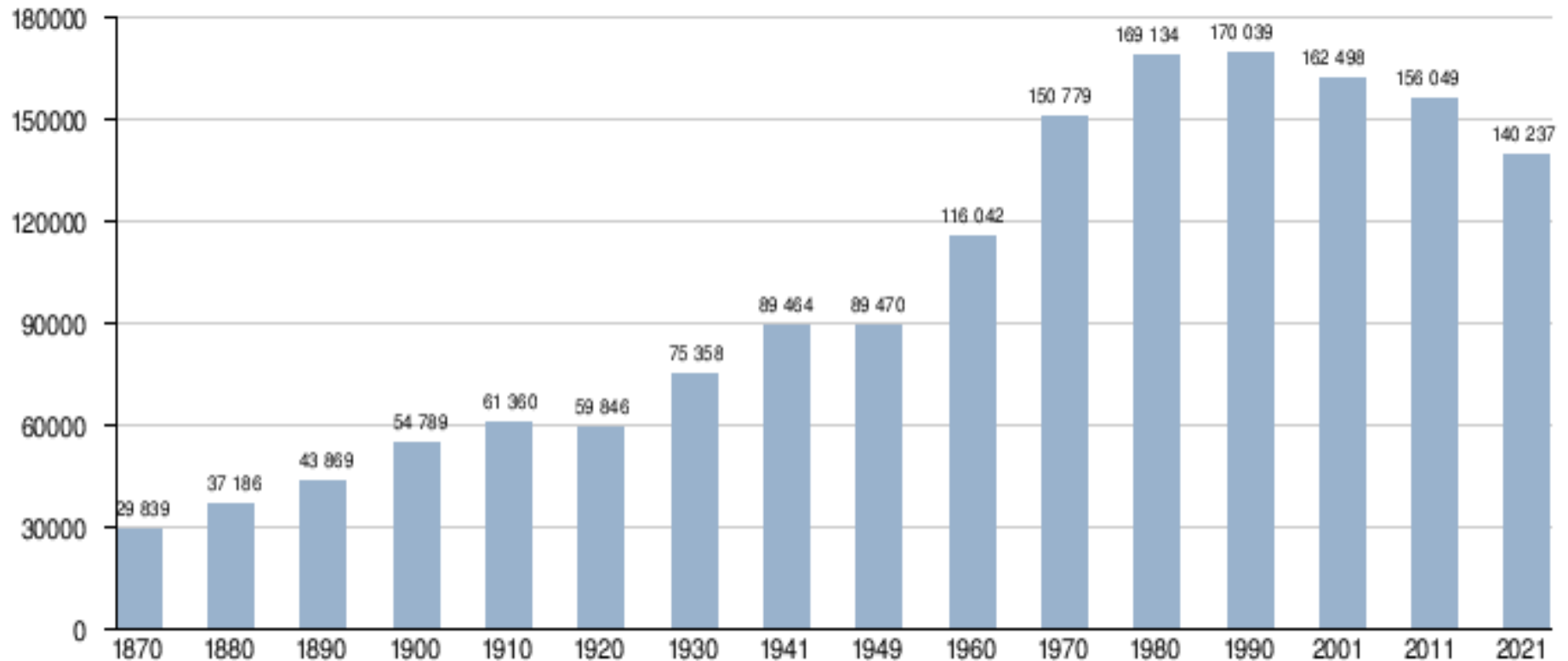
3) Regionális központi szerepét nem tudja betölteni

Együttműködés helyett versengés - városmenedzsment problémák – gyenge politikai érdekérvényesítés

4) Kudarc és siker

A leszakadást nem sikerült megállítani – Pécs (kulturális) presztízse megmaradt

Pécs népessége 1870-2021

Pécs lakosságának alakulása (fő)

Forrás: wikipédia

A megye és a megyeszékhely

„Koordináció? Érdemi? Semmi!”

- 1) **2003: Megyei Területfejlesztési Program:** „ma talán a megye sorsa sokkal inkább Pécs gazdaságának újbóli fellendülésétől függ, mint valaha”
Kistérségenkénti elemzések. Közlekedési kapcsolatok, humán erőforrás fejlesztés, versenyképes gazdasági szerkezet, idegenforgalom, kulturális ipar, regionális kohézió... (150 oldalon 200 említés)
- 2) **2006: Életminőség Pólus Program** – az ún. pólus iparágak középpontba állítása *lehetőség* a vidék kapcsolódáshoz (projektek egyharmada Pécsen kívüli)
kulturális ipar, egészségipar, környezetipar
(kevés figyelmet kap az idegenforgalom és a gépipar)
- 3) **2007: Baranya megyei Foglalkoztatási stratégia**
Pécs erős központi szerepe erősség – megye monocentrikus jellege
gyengeség
PTE – jelenség
Egész megyére erősíteni az EKF és a Pólus húzó erejét (gyenge centrifugális erő)

A megye és a megyeszékhely

4) 2013: Megyei gazdaságfejlesztési koncepció megalapozása → koncepció 2014

„Erősség a sokszínűség, de egyik színre sem építhető kitörési pont, „viszont van egy városa...”

pozitívumok:

- reindustrializáció – gépipar (vidéki kapcsolódás lehetősége)
- ún. pólus iparágak felszínen tartása (ld 1. pont) - környezetipar
- térségek és az ágazatok közötti kooperáció és koordináció
- belső közlekedési infrastruktúra fejlesztése (foglalkoztathatóság)
- közszolgáltatások – hozzáférés
- gazdasági tevékenységek hálózatai

Negatívumok:

- fentiek alig köszönnek vissza későbbi dokumentumokban
- Centrifugális hatások elhanyagolhatóak (PTE, EKF)
- Közúti infrastrukturális fejlesztésekből semmi nem valósult meg (M6, M60, 67, belső közúthálózat, repülőtér)
- gépipar támogatása a megye és a város részéről sem érdemi. Pécsen kívüli gépipari kapacitások integráltsága gyenge (Pécs bázisán)

A megye és a megyeszékhely

5) 2014: Megyei területfejlesztési koncepció

- Pécs országos viszonylatban is kiemelkedő oktatási (és egészségügyi) központ funkciókkal rendelkezik, mely az alapfoktól egészen a felsőfokú oktatásig terjed.
- *„a megye fejlesztési koncepciójának része kell, legyen a város és a megye közötti kooperációval kidolgozott, Pécsre vonatkozó gazdaságfejlesztési koncepció is!”*

6) 2020 Baranya Megye Integrált Területi Programja

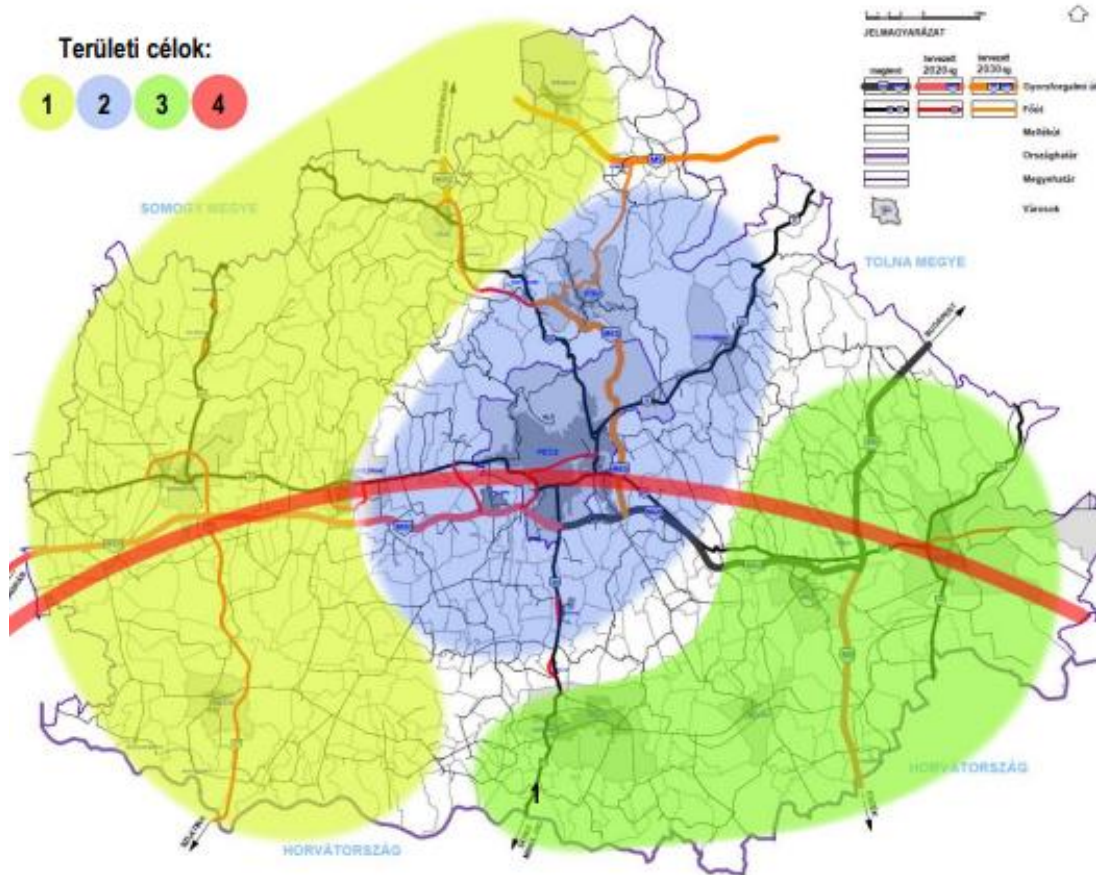
- Kiemelten kell foglalkozni a megye legjelentősebb településével, a közigazgatási központ Pécs, illetve agglomerációja fejlesztésével. További cél, hogy a termelési kapacitások növelése által biztosítható legyen Pécs nagytérségi központtá válása.
- Pécs MJV és BMÖ szoros, a gazdaság minél szélesebb spektrumára kiterjedő együttműködése

A megye és a megyeszékhely

6) 2020 Baranya Megye Integrált Területi Programja

Közös elemek:

- Pécs M6, M60 (2015)
- Bp-Zg-Bg - Multimodális logisztikai kp.
- Déli Ipari Park
- Pécs részére biztosított forrás lehetőség a „Nagyterségi csomóponttá válás” céljainak eléréséhez
- Területi célok között Pécs és agglomerációja
- Kapcsolódásokat vizsgál a város és a megye stratégiai céljai között (kötelező elem)
- Megyei helyi gazdaság termékeinek felvevőpiaca Pécs (vásárcsarnok projekt)
- Pécs átfogó célja: „nagyterségi vonzasközpont”
- Elérhetőség, mobilitás
- Egyetem
- Turizmus

Területi célok

- 1) Hátrányos helyzetű térségek komplex fejlesztése
- 2) Termelési szerkezetátalakítás, gazdasági szemléletváltás
- 3) Helyi erőforrásokra építő vidékfejlesztés
- 4) Határokon átnyúló kapcsolatok erősítése (közlekedés, gazdaság)

A megye és a megyeszékhely

7) Pécs MJV – polgármesteri program 2019 - több ellentmondás

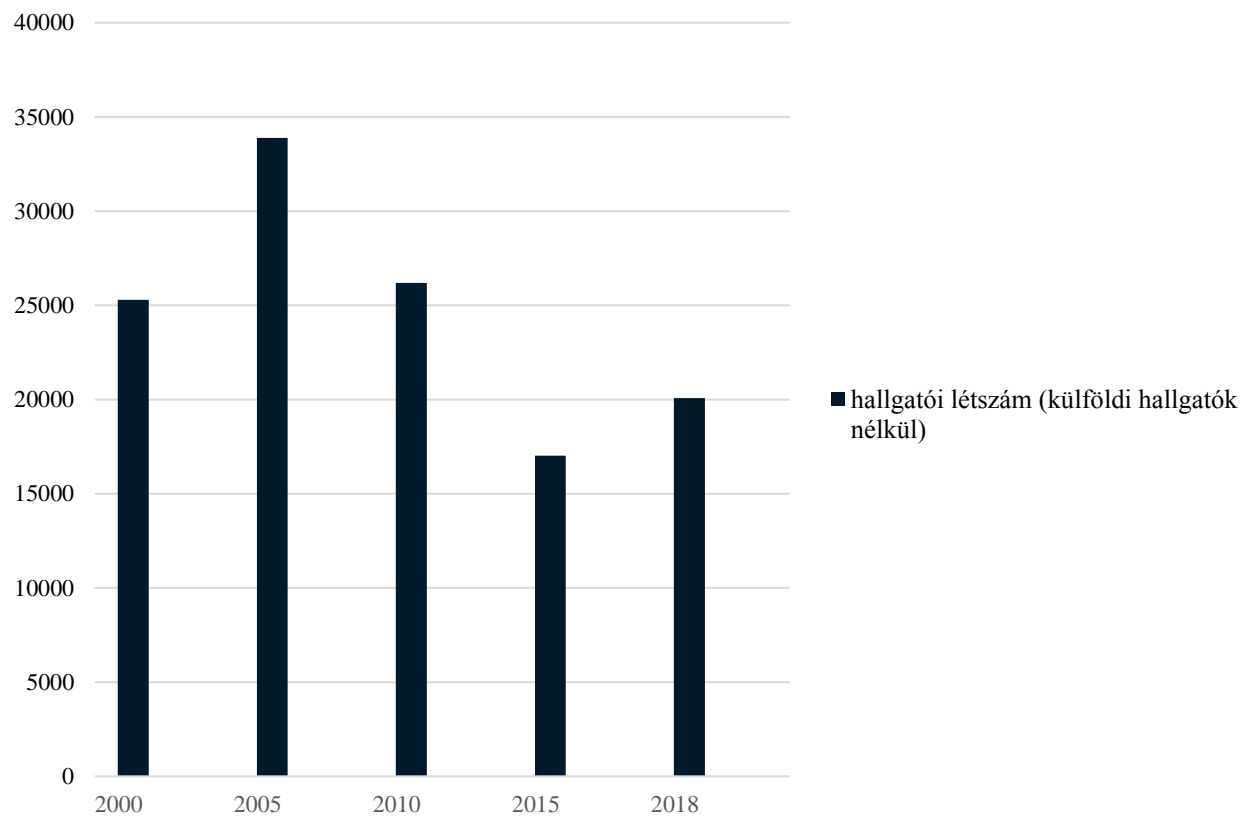
- „Pécset ismét a régió központjává emeli” vs „Pécs a pécsieké”
- Minden érintettet bevonunk a városvezetésbe (hét pécsi mellett „baranyai döntéshozók” - jelei?)
- Megyei munkaerőt bevonó képesség növelése
„Visszahozni azokat a megoldásokat, amelyek a megyei munkavállalók számára is munkahelyet adtak” – „megyével egyeztetve”
- Baranya megszenvetde Pécs visszaesését - Helyi (pécsi) cégek támogatása
- Munkaerő képzettségi szintjének emelése (eszköz?)
- Gazdaságfejlesztési infrastruktúra (DIP, Pogány, PTE, szolgáltató irodaház, digitalizáció)
– (vidéki hatás?)
- Óvoda, bölcsőde (nincs szó agglomerációról)
- „Együttműködésre hívjuk a környező önkormányzatokat – lakhatás ügyben” (Mi történt eddig?)

A szolgáltató centrum

oktatás: Pécsi Tudományegyetem

- 10 kar, széles képzési skála, nemzetközi kapcsolatok Európában és világszerte
- hallgatói létszám: 20.000 (2018)
- kihelyezett karok: Szekszárd, Zalaegerszeg
- régión túlmutató központi-szervező szerep?
 - a legtöbb PTE-n tanuló hallgató a régióból vagy a régió közelebbi vonzáskörzetéből érkezik
 - külföldi hallgatók számának folyamatos növekedése (2018: 4000 fő)
 - elvándorlás (magyar és külföldi hallgatók egyaránt)

A szolgáltató centrum

Forrás: : PTE Adminisztráció – Statisztikák (2000-2018), https://adminisztracio.pte.hu/tenyek_adatok/statisztikak

A szolgáltató centrum

egészségügy: Klinikai Központ, ÁOK, számos egészségügyi intézmény, szolgáltatás: alkalmasak az egészségügyi központi szerep betöltésére régiós szinten

kultúra:

Európa Kulturális Fővárosa (EKF), 2010

- kulturális intézményi beruházás/fejlesztése: Tudásközpont, Kodály Központ, Zsolnay Kulturális Negyed: kulturális központi szerep erősítése

Pécsi Országos Színházi Találkozó (POSZT)

elkészült mélyinterjúk tapasztalatai:

„(...) vitathatatlan, hogy a városnak van egy nagyon erős pozitív imázsa, emberekben pozitív emlékeket, élményeket idéz fel „Pécs” említése.”

„Mindenekelőtt a szép természeti, történeti, építészeti környezet, valamint a viszonylagos elszigeteltsége Budapesttől. Ez abból a szempontból előny, hogy ez az elszigeteltség kialakított egy olyan várost, városi miliőt, amely Budapest után a legerősebb értelmiségi, művészi körrel rendelkezik.”

Centrum szerep a városfejlesztési dokumentumokban

Városfejlesztési dokumentumok tanulságai (1999-2014)

1999-2010 között:

- **regionális központi szerepkörök** azonosítása: oktatási, kulturális, egészségügyi, idegenforgalmi, kereskedelmi, szolgáltatói, közigazgatási
- kiemelt figyelem a **gazdasági kihívásoknak**
- csökkenő lobbierő, kormányzati beágyazottság, régió nagyvárosai közötti versengés
- kistérségekkel, kistérségek központjaival szorosabb együttműködés

2010-2014 között:

- Pécs adottságai, szervező szerepe egyre inkább csak a Dél-Dunántúl régiójában érvényesül, nem mutat túl a régió „határain”
- csökkenő regionális funkciók (pl. a várost körülvevő közúthálózat egyre romló és nem fejlődő állapota, közigazgatási funkciók elvesztése miatt) (Integrált Városfejlesztési Stratégia, 2013, p. 19.)

2014-től: a fejlesztési dokumentumokban nem szerepel Pécs regionális központi szerepe

- Pécs és a megye egészének leszakadását eredményező, öngerjesztő gazdasági és társadalmi problémák
- gazdasági centrumfunkció (pl. nagyfoglalkoztatók Pécsre vonzása, Pécs-Pogány reptér)

„A megyehatár felfogható egy mindkét irányból behajtani tilos közúti jelzőtáblaként, amelyet kiegészítettek egy kivéve célforgalom felirattal. Legalábbis erre következtethetünk a külföldi működőtöke rendkívül alacsony arányából.” (Pécs, az életminőség pólusa – stratégia Pécs város fejlesztésére, 2005, p. 5.)

Összegzés

- Leszakadás és a perifériára szorulás – a regionális központi szerepkör gyengeségei – ennek tudatos vállalása, és főként projektesítése nem jellemző.
- A centrum és térsége közötti fejlesztési célú együttműködés jellemzően csak szlogenek szintjén létezik.
- A város és a térség érdekérvényesítő képessége és a városmenedzsment tartósan problémás.

KÖSZÖNJÜK A FIGYELMET!

gibarti.sara@krtk.hu

pola.peter@krtk.hu